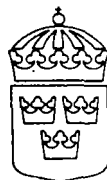

Utbildningsutskottets betänkande

1988/89:UbU32

Slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret
1989/90, m. m. (utbildningsdepartementet)

1988/89
UbU32

ÅTTONDE HUVUDTITELN

I detta betänkande behandlas förslag som regeringen förelagt riksdagen i proposition 1988/89:150 bilaga 7 (utbildningsdepartementet) under punkterna D 6. Vissa särskilda utgifter inom högskolan m. m., D 7. Utbildning för tekniska yrken, D 10. Utbildning för undervisningsyrken, D 28. Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål, D 30. Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, D 31. Medicinska forskningsrådet och D 32. Naturvetenskapliga forskningsrådet jämte motioner.

Propositionen

Regeringen har

under punkt D 6 (s. 6) föreslagit att riksdagen till Vissa särskilda utgifter inom högskolan m. m. utöver vad som föreslagits i proposition 1988/89:100, bil. 10 för budgetåret 1989/90 anvisar ytterligare 5 000 000 kr.,

under punkt D 7 (s. 6-7) föreslagit att riksdagen till Utbildning för tekniska yrken utöver vad som har föreslagits i propositionerna 1988/89:100, bil. 10 och 1988/89:90 för budgetåret 1989/90 anvisar ytterligare 20 000 000 kr.,

under punkt D 10 (s. 8) föreslagit

1. att riksdagen godkänner vad som förordats i propositionen om särskilda utbildningsåtgärder för barnomsorgspersonal,

2. att riksdagen till Utbildning för undervisningsyrken utöver vad som föreslagits i proposition 1988/89:100, bil. 10 för budgetåret 1989/90 anvisar ytterligare 5 000 000 kr.,

under punkt D 28 (s. 8) föreslagit att riksdagen till Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål utöver vad som föreslagits i propositionerna 1988/89:100, bil. 10 och 1988/89:90 för budgetåret 1989/90 anvisar ytterligare 400 000 kr.,

under punkt D 30 (s. 9) föreslagit att riksdagen till Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet utöver vad som föreslagits i proposition 1988/89:100, bil. 10 för budgetåret 1989/90 anvisar ytterligare 700 000 kr.,

1 Riksdagen 1988/89. 14 saml. Nr 32

under punkt D 31 (s. 9) föreslagit att riksdagen till Medicinska forskningsrådet utöver vad som föreslagits i proposition 1988/89:100, bil. 10 för budgetåret 1989/90 anvisar ytterligare 1 000 000 kr.,

1988/89:UbU32

under punkt D 32 (s. 10) föreslagit att riksdagen till Naturvetenskapliga forskningsrådet utöver vad som föreslagits i proposition 1988/89:100, bil. 10 för budgetåret 1989/90 anvisar ytterligare 3 000 000 kr.

Motionerna

1988/89:Ub34 av Larz Johansson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om den fortsatta utvecklingen av skolan,

2. att riksdagen hos regeringen begär att en plan utarbetas för hur utbildningen för barnomsorgens växande personalbehov skall klaras.

1988/89:Ub35 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen med anledning av proposition 1988/89:150, bil. 7 Utbildningsdepartementet anslår 100 milj.kr. till fasta lärarvikarier/ökad grundbemanning i grundskolan.

1988/89:Ub36 av Björn Samuelson m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen avslår proposition 1988/89:150 bil. 7 vad avser ökat forskningssamarbete med EG,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om forskningssamarbete med EG inför 1990 års forskningspolitiska beslut.

1988/89:Ub37 av Ann-Cathrine Haglund m.fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om ökad utbytes- och stipendieverksamhet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om fler gästforskare vid svenska universitet och högskolor,

4. att riksdagen avslår regeringens förslag att till utbildning för tekniska yrken anvisa ytterligare 20 000 000 kr.

1988/89:Ub38 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om en kommunalisering av lärartjänster och alternativa, verkliga, decentraliseringsreformer på skolområdet,

2. att riksdagen under anslaget Utbildning för undervisningsyrken, utöver vad riksdagen tidigare beslutat och utöver vad som föreslås i prop. 1988/89:150 anvisar ytterligare 7 milj.kr. till en utökad utbildning av förskollärare med 300 platser.

1988/89:Ub39 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen avslår regeringens förslag till forskningssamarbete med EG enligt kompletteringspropositionens bilaga 7 D 6, D 28, D 30, D 31 och D 32,

4. att riksdagen, därest yrkande 1 ej bifalls, som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om forskningssamarbete med EG och världen i övrigt.

5 b. att riksdagen, om yrkande 1 ej bifalls, beslutar att riksdagen avslår utbildningsdepartementets förslag att anslå 5 000 000 kr. till forskningsprogrammet COMETT.

5 c. att riksdagen, om yrkande 1 ej bifalls, beslutar att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs beträffande naturvetenskapliga forskningsrådets medverkan i programmen ESPRIT, EURAM och BRITE.

Utskottet

Utveckling av ungdomsskolan

I proposition 1988/89:150 (bil. 7 s. 1–4) anförs att det under ungdomsskolans uppbyggnadsskede har varit nödvändigt med en stark styrning och reglering av skolan för att garantera alla elever i hela landet en likvärdig utbildning. Den hittillsvarande styrmotoden är enligt föredragande statsrådets mening tömd på sin kraft när det gäller att åstadkomma en ytterligare utveckling av ungdomsskolan. Medan den centrala regleringen var nödvändig i uppbyggnadsskedet, tenderar den således nu att verka hämmande. Lokala initiativ, entusiasm och uppfinningsrikedom kan inte tas till vara fullt ut. För att skolan skall komma längre när det gäller att nå målet en skola för alla, är det därför nödvändigt med en ytterligare decentralisering av ansvar och beslutanderätt från central till lokal nivå. Det anses också nödvändigt för att skapa förutsättningar för ett effektivare utnyttjande av de samlade statliga och kommunala resurserna för skolan. Genom riksdagens beslut om skolans utveckling och styrning har grunden lagts för en sådan utveckling (prop. 1988/89:4, bet. 1988/89:UbU7, rskr. 1988/89:95).

I propositionen anförs vidare att en viktig del i det fortsatta arbetet, bl.a. när det gäller att öka kommunernas frihet att utforma skolans organisation, är förändringar i statsbidragssystemet för grundskolan. Sådana förändringar bör syfta till förenklingar och ökad frihet i medelsanvändningen men samtidigt garantera likvärdighet och nationella mål. Föredragande statsrådet avser att återkomma med förslag till riksdagen i denna fråga under det kommande budgetåret.

I propositionen redovisas också att frågan om ett kommunalt huvudmannaskap för skolledar- och lärartjänsterna har diskuterats under många år utan att den har kunnat föras fram till något slutgiltigt ställningstagande. Ett kommunalt huvudmannaskap innebär att kommunerna får ansvaret också för frågor om löne- och anställningsvillkor för lärare och skolledere. Statsrådet ser för sin del skäl för en sådan förändring som en del i decentraliseringen på skolområdet och utvecklingen mot ett ökat kommunalt driftansvar. Viktigt att beakta när man tar ställning till hur arbetsgivaransvaret för lärare och skolledere skall utformas är dock enligt propositionen inställningen i frågan hos kommuner och fackliga organisationer på skolområdet.

En bred analys av innebörden i och konsekvenserna av en kommunalisering bör enligt föredragande statsrådet göras för att få klarhet i hur de nationella målen om kvalitet och likvärdighet skall kunna garanteras också vid ett eventuellt kommunalt huvudmannaskap. En viktig del i ett sådant analysarbete blir att klarlägga hur olika styrinstrument, t.ex. läroplanen, kan utvecklas, preciseras och göras mer aktiva för att garantera de nationella målen. Genom ett fortsatt förenklings- och avregleringsarbete inom skolområdet räknar statsrådet vidare med att öka kommuners och enskilda skolors möjlighet att finna egna lösningar på olika problem.

Föredragande statsrådets anmälan under rubriken Utveckling av ungdomsskolan har föranlett tre motioner.

I motion 1988/89:Ub34 (c) yrkande 1 anförs att regeringens överväganden om ett nytt *statsbidragssystem för skolväsendet* bör resultera i ett bidrag som är specialdestinerat till skolan. Det bör ge en likvärdig kostnadstäckning oavsett kommunstorlek, befolkningsstruktur och geografisk belägenhet. Motionärerna säger sig under denna förutsättning inte ha något emot att ett analysarbete görs i fråga om skolledar- och lärartjänsternas huvudmannaskap.

Enligt motion 1988/89:Ub38 (fp) yrkande 1 är huvudfrågan inte om makt och inflytande över skolan bör ligga hos staten eller kommunerna utan hur makt och beslutsrätt skall kunna flyttas från både statliga och kommunala politiker och administratörer till varje skola och där till skolans personal, elever och elevernas föräldrar. Den parlamentariska kommittén angående en förändrad ansvarsfördelning och styrning på skolområdet (styrningsberedningen) kom i *huvudmannaskapsfrågan* till slutsatsen att lärartjänsterna inte borde kommunaliseras. Enligt motionärerna är det sannolika motivet för kommunalisering nu att finansdepartementet på sikt vill minska statens ekonomiska engagemang i skolan.

Utskottet konstaterar att det i propositionen anmäls att en bred analys av innebörden i och konsekvenserna av en kommunalisering av vissa tjänster på skolområdet skall göras för att få klarhet i hur de nationella målen om kvalitet och likvärdighet skall kunna garanteras också vid ett eventuellt kommunalt huvudmannaskap. I propositionen finns inte någon hemställan om ändring av nuvarande statsbidragssystem eller huvudmannaskapsförhållande. Mot denna bakgrund finns det inte anledning att nu närmare gå in på vad som anförs i propositionen och i motionerna i detta avseende, varför utskottet föreslår att riksdagen på angiven grund avslår motionerna 1988/89:Ub34 yrkande 1 och 1988/89:Ub38 yrkande 1.

I motion 1988/89:Ub35 (vpk) hemställs slutligen att riksdagen i detta sammanhang anvisar 100 milj.kr. till fasta lärarvikarier, dvs. till en ökad *grundbemanning* i grundskolan.

När det gäller en ökad grundbemanning i grundskolan i form av fasta lärarvikarier hänvisar utskottet till vad som anförts i betänkandet 1988/89:UbU13 om anslag till grundskolor m.m. (s. 13–14) och avstyrker därmed motion 1988/89:Ub35.

Som ett led i regeringens regionalpolitiska insatser för Västernorrlands län föreslås i propositionen (bil. 7 s. 6–7) satsningar på högskolan i Sundsvall–Härnösand om sammanlagt 20 milj.kr. för budgetåret 1989/90. Av dessa medel avser 9 milj.kr. en permanent förstärkning av grundutbildningen, inkl. lokalkostnader, medan 11 milj.kr. avser ett engångsbelopp till utrustning.

I propositionen anförs att högskolan i Sundsvall–Härnösand bör få i uppdrag att lägga fram en plan för utbyggnaden. Medlen, som också bör kunna användas för planerings- och utvecklingsarbete, bör enligt propositionen tills vidare ställas till regeringens disposition under anslaget D 7. Utbildning för tekniska yrken.

I motion 1988/89:Ub37 (m) yrkande 4 anförs att motiven till förstärkning av högskolan i Sundsvall–Härnösand inte klargjorts på ett tillfredsställande sätt. Vidare hävdar motionärerna att det ej klart framgår vad de föreslagna resurserna skall användas till. Motionärerna finner sammanfattningsvis regeringens förslag illa underbyggt och avvisar därför detsamma.

Utskottet vill för sin del hänvisa till de skäl för satsningarna i Västernorrlands län som regeringen redovisat i bilaga 9 till propositionen (s. 20). Utskottet har i andra sammanhang framhållit den stora betydelse de mindre och medelstora högskolorna har när det gäller att stimulera utvecklingen av näringslivet i en region. Utskottet finner därför att en satsning på högskolan i Sundsvall–Härnösand är motiverad för att främja utvecklingen i Västernorrlands län.

Vad gäller innehållet i den föreslagna satsningen vill utskottet framhålla att det framgår av propositionen att den permanenta förstärkningen av utbildningen vid högskolan skall ske dels inom de allmänna utbildningslinjerna på det tekniska området, dels inom fort- och vidareutbildning med inriktning på näringslivets behov. Det konkreta innehållet kommer att framgå av den plan för utbyggnaden som högskolan skall få i uppdrag att utarbeta.

Utskottet har för sin del inga invändningar mot den i propositionen föreslagna resursförstärkningen för högskolan i Sundsvall–Härnösand om sammanlagt 20 milj.kr. under budgetåret 1989/90. Med det anförda avstyrks motion 1988/89:Ub37 yrkande 4.

Utbildning för undervisningsyrken

En ökad satsning på förskolan i enlighet med riksdagens intentioner kräver enligt föredragande statsrådet en fortsatt kraftig utbyggnad av såväl daghem och familjedaghem som av deltidsförskolan och den öppna förskolan. Detta medför ett ökat behov av utbildad personal under de närmaste åren.

Enligt statsrådets mening är det viktigt att utbilda ny personal till barnomsorgen. Samtidigt är det angeläget att till yrket kunna återrekrytera tidigare utbildade förskollärare. Statsrådet anser därför att *kurser* som vänder sig till tidigare utbildad *barnomsorgspersonal* bör anordnas inom högskolan. I propositionen beräknas 5 milj.kr. för att göra det möjligt för 500 personer att genomgå en fristående kurs om 10 poäng med långsam studietakt (s.k. halvfart).

Utskottet tillstyrker förslaget om reaktiveringskurser.

Frågor om dimensioneringen av *förskollärlinjen* tas i detta sammanhang upp i två motioner, nämligen motionerna 1988/89:Ub34 (c) yrkande 2 och 1988/89:Ub38 (fp) yrkande 2. Enligt den förstnämnda bör riksdagen hos regeringen begära en plan för hur utbildning för barnomsorgens växande behov skall anordnas. Enligt den sistnämnda bör riksdagen, utöver vad som föreslås i proposition 1988/89:150, anvisa 7 milj.kr. för utbildning av ytterligare 300 förskollärare på förskollärlinjen.

Utskottet erinrar om att riksdagen nyligen fattat beslut om dimensionering av förskollärlinjen för nästa budgetår (bet. 1988/89:UbU22, rskr. 1988/89:197). Beslutet innebär totalt 3 276 nybörjarplatser på linjen. Utskottet avstyrker därmed motionerna 1988/89:Ub34 yrkande 2 och 1988/89:Ub38 yrkande 2 delvis.

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar ytterligare 5 milj.kr. under *anslaget Utbildning för undervisningsyrken* för kostnader för nyssnämnda reaktiveringskurser. Däremot avstyrker utskottet förslaget i motion 1988/89:Ub38 yrkande 2 delvis om 7 milj.kr. för en utbyggnad av förskollärlinjen.

Internationellt forskningssamarbete m.m.

I proposition 1988/89:150, bilaga 2, redovisas de övergripande motiven för en förstärkning av forskningssamarbetet med EG inom flera olika departements verksamhetsområden. I bilaga 7 (s. 8–10) föreslår chefen för utbildningsdepartementet att medel skall anvisas för ändamålet under fyra olika anslag.

Överläggningar pågår för närvarande mellan EFTA-länderna och EG-kommissionen om deltagande i COMETT, EG:s program för utveckling av kontakterna mellan högskolan och näringslivet. Under anslaget D 6. Vissa särskilda utgifter inom högskolan m.m. föreslås att 5 000 000 kr. skall anvisas för svenskt samarbete inom detta program. Vidare föreslås att riksdagen under anslaget D 30. Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet skall anvisa dels 540 000 kr. till svenskt deltagande i forskningssamarbetet SPES (European Stimulation Plan for Economic Science), dels 160 000 kr. för att svenska forskare inom det samhällsvetenskapliga området skall kunna arbeta vid European University Institute (EUI) i Florens. Medicinska forskningsrådets samarbete med EG föreslås utökas genom att 1 milj. kr. anvisas under rådets anslag (D 31). Slutligen föreslås att 3 milj.kr. skall anvisas under anslaget D 32. Naturvetenskapliga forskningsrådet att ställas till rådets disposition för deltagande i olika projekt inom informationsteknologiområdet (ESPRIT), materialteknikområdet (BRITE/EURAM) samt miljövärdhetsforskningsområdet. Statsrådet förutsätter att en samordning sker i användningen av dessa medel och de medel som anvisas under industridepartementets huvudtitel inom samma områden.

Utöver förslagen om ökade medel till EG-samarbete föreslås att 400 000 kr. skall anvisas under anslaget D 28. Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål för forskarutbyte och annat bilateralt forskningssamarbete mellan Sverige och Spanien.

Enligt motionerna 1988/89:Ub36 (vpk) yrkande 1 och 1988/89:Ub39 (mp) yrkande 1 delvis bör riksdagen på formella grunder avslå förslagen om ytterligare medel till EG-samarbete. Motionärerna anser att riksdagen i

princip bör behandla frågor om ökade medel till forskning endast i samband med de forskningspropositioner som regeringen framlägger vart tredje år. Nästa forskningsproposition framläggs våren 1990. I motion 1988/89:Ub39 uttrycks farhågor för att deltagande i COMETT-programmet kan medföra en risk för forskningens frihet (yrkande 5 b). Motionärerna anser vidare att det är onödigt att anvisa statliga medel inom områden såsom informations-teknologi och materialteknik, där företagen själva gör stora satsningar (yrkande 5 c). I motion 1988/89:Ub39 yrkande 1 yrkas också avslag på förslaget om medel till bilateralt samarbete med Spanien.

Utskottet har i många sammanhang uttryckt sin positiva inställning till internationellt forsknings- och utbildningssamarbete, i vad gäller samarbetet med EG under de senaste två riksmötena i yttrandena 1987/88:3y och 1988/89:2y till utrikesutskottet. Innevarande riksmöte har riksdagen dessutom på utskottets förslag ökat medlen för utbytet med länder, såväl inom som utanför EG, med 5 milj. kr. (bet. 1988/89:UbU18 s. 20, rskr. 1988/89:194). Utskottet anser att riksdagen nu bör anvisa de *extra medel* som regeringen begär under ett antal *anslag för utökad forskningssamarbete m.m. med EG* och att motionerna 1988/89:Ub36 yrkande 1 och 1988/89:Ub39 yrkandena 1 delvis, 5 b och 5 c bör avslås av riksdagen.

Utskottet anser vidare att riksdagen – som nyligen enhälligt anvisat medel till ökat bilateralt samarbete med *Spanien* under innevarande budgetår (prop. 1988/89:125 bil. 7, bet. 1988/89:UbU29, rskr. 1988/89:272) – bör anvisa de begärda medlen till fortsatt samarbete nästa budgetår. Motion 1988/89:Ub39 yrkande 1 avstyrks därför i denna del.

Enligt motion 1988/89:Ub36 (vpk) yrkande 2 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna att det i forskningspropositionen år 1990 bör göras en närmare beskrivning av hur aktuella samarbetsprogram och samarbetsprojekt med EG stämmer överens med Sveriges långsiktiga forskningspolitiska intressen. Vidare bör en närmare presentation lämnas av varje program och projekt.

Riksdagen bör enligt motion 1988/89:Ub39 (mp) yrkande 4 göra vissa uttalanden om vikten av forskningssamarbete med länder även utanför EG, om bristen på medel för samarbete inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga området samt om viss försiktighet med nya forskningssatsningar och behovet av mera information om redan vunna forskningsresultat.

Utskottet förutsätter att *forskningssamarbetet med EG* och länder utanför EG vägs in i den samlade forskningspolitiska bedömning som görs inför nästa forskningsproposition utan att riksdagen gör något särskilt uttalande i frågan. I vissa fall kan det vara befogat att regeringen närmare redovisar detaljer i olika slag av större samarbetsprojekt för riksdagen, i andra fall ankommer det på t.ex. ansvarigt forskningsråd att avgöra hur medel skall användas för olika samarbetsprojekt. Utskottet anser därför att riksdagen inte bör begära att regeringen närmare skall redogöra för alla aktuella program och projekt. Med det anförda avstyrker utskottet yrkande 2 i motion 1988/89:Ub36.

Utskottet anser vidare att riksdagen inte bör göra några sådana uttalanden som begärs i motion 1988/89:Ub39 yrkande 4, varför yrkandet avstyrks.

Riksdagen får år 1990, i samband med nästa forskningsproposition, tillfälle att göra en samlad bedömning av inriktningen av landets forskningspolitik under den följande treårsperioden.

I motion 1988/89:Ub37 (m) framhålls att EG:s forsknings- och utbildnings-samarbete inte endast syftar till ökat kunskapsutbyte utan även till skapandet av en europeisk identitet, ett utvidgat kontaktnät och en vilja till fortsatt integration. Motionärerna anser att Sverige aktivt bör medverka till en ökad internationalisering. Därför bör riksdagen begära att regeringen i nästa års budgetproposition lägger fram förslag om ökad *utbytes- och stipendieverksamhet* (yrkande 1). Vidare bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna att flera gästforskare bör bjudas in till svenska universitet och högskolor (yrkande 2).

Utskottet har nyss redovisat att riksdagen på utskottets förslag ökat medlen till internationalisering nästa budgetår med 5 milj. kr. Något uttalande om omfattningen av utbytes- och stipendieverksamheten för det följande budgetåret bör inte göras nu. Riksdagen får i samband med nästa års budgetbehandling ta ställning till dessa frågor. Utskottet anser inte heller att riksdagen nu bör föregripa den samlade bedömningen av internationaliseringsfrågor som kommer att göras i samband med 1990 års forskningsproposition. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet yrkandena 1 och 2 i motion 1988/89:Ub37.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *statsbidragssystemet och huvudmannaskapet för vissa tjänster på skolområdet m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Ub34 yrkande 1 och 1988/89:Ub38 yrkande 1,

2. beträffande *en ökad grundbemanning i grundskolan*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Ub35,

3. beträffande *anslagsbeloppet under Utbildning för tekniska yrken*
att riksdagen med bifall till proposition 1988/89:150 och med avslag på motion 1988/89:Ub37 yrkande 4 till *Utbildning för tekniska yrken* för budgetåret 1989/90 – med ändring av vad riksdagen tidigare anvisat (1988/89:UbU19, rskr. 1988/89:281) – anvisar ett med 20 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 1 063 422 000 kr.,

4. beträffande *särskilda utbildningsåtgärder för barnomsorgspersonal*

att riksdagen godkänner vad som förordats i proposition 1988/89:150,

5. beträffande *utbildning på förskollärlinjen*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Ub34 yrkande 2 och 1988/89:Ub38 yrkande 2 delvis,

6. beträffande *anslagsbeloppet under Utbildning för undervisningsyrken*

att riksdagen med bifall till proposition 1988/89:150 och med avslag på motion 1988/89:Ub38 yrkande 2 delvis till *Utbildning för undervis-*

ningsyrken för budgetåret 1989/90 – med ändring av vad riksdagen tidigare anvisat (1988/89:UbU22, rskr. 1988/89:197) – anvisar ett med 5 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 870 670 000 kr.,

7. beträffande *anslagsbeloppet under Vissa särskilda utgifter inom högskolan m.m.*

att riksdagen med bifall till proposition 1988/89:150 och med avslag på motionerna 1988/89:Ub36 yrkande 1 delvis och 1988/89:Ub39 yrkandena 1 delvis och 5 b till *Vissa särskilda utgifter inom högskolan m.m.* för budgetåret 1989/90 – med ändring av vad riksdagen tidigare anvisat (1988/89:UbU18, rskr. 1988/89:194) – anvisar ett med 5 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 48 356 000 kr.,

8. beträffande *anslagsbeloppet under Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet*

att riksdagen med bifall till proposition 1988/89:150 och med avslag på motionerna 1988/89:Ub36 yrkande 1 och 1988/89:Ub39 yrkande 1, båda delvis, till *Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet* för budgetåret 1989/90 – med ändring av vad riksdagen tidigare anvisat (1988/89:UbU26, rskr. 1988/89:200) – anvisar ett med 700 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 125 054 000 kr.,

9. beträffande *anslagsbeloppet under Medicinska forskningsrådet* att riksdagen med bifall till proposition 1988/89:150 och med avslag på motionerna 1988/89:Ub36 yrkande 1 och 1988/89:Ub39 yrkande 1, båda delvis, till *Medicinska forskningsrådet* för budgetåret 1989/90 – med ändring av vad riksdagen tidigare anvisat (1988/89:UbU26, rskr. 1988/89:200) – anvisar ett med 1 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 250 202 000 kr.,

10. beträffande *anslagsbeloppet under Naturvetenskapliga forskningsrådet*

att riksdagen med bifall till proposition 1988/89:150 och med avslag på motionerna 1988/89:Ub36 yrkande 1 delvis samt 1988/89:Ub39 yrkandena 1 delvis och 5 c till *Naturvetenskapliga forskningsrådet* för budgetåret 1989/90 – med ändring av vad riksdagen tidigare anvisat (1988/89:UbU26, rskr. 1988/89:200) – anvisar ett med 3 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 345 655 000 kr.,

11. beträffande *anslagsbeloppet under Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål*

att riksdagen med bifall till proposition 1988/89:150 och med avslag på motion 1988/89:Ub39 yrkande 1 delvis till *Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål* för budgetåret 1989/90 – med ändring av vad riksdagen tidigare anvisat (1988/89:UbU30, rskr. 1988/89:280) – anvisar ett med 400 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 32 091 000 kr.,

12. beträffande *forskningssamarbetet med EG m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Ub36 yrkande 2 och 1988/89:Ub39 yrkande 4,

Stockholm den 25 maj 1989

På utbildningsutskottets vägnar

Lars Gustafsson

Närvarande: Lars Gustafsson (s), Larz Johansson (c), Helge Hagberg (s), Ann-Cathrine Haglund (m), Bengt Silfverstrand (s), Lars Leijonborg (fp), Lars Svensson (s), Göran Allmér (m), Ingvar Johnsson (s), Margareta Hemmingsson (s), Birger Hagård (m), Carl-Johan Wilson (fp), Marianne Andersson (c), Björn Samuelson (vpk), Eva Goës (mp), Ewa Hedkvist Petersen (s) och Ingegerd Wärnersson (s).

Reservationer

1. En ökad grundbemanning i grundskolan (mom. 2)

Lars Leijonborg (fp), Carl-Johan Wilson (fp) och Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "När det" och slutar med "1988/89:Ub35" bort ha följande lydelse:

Korttidsvikarier har länge varit ett problem i skolan. Vikarien tvingas ofta rycka in med bara någon timmes varsel och har då ingen möjlighet att förbereda undervisningen. Enligt utskottets uppfattning bör riksdagen föra upp på riksstaten ett nytt reservationsanslag om 100 milj.kr., benämnt Bidrag till en ökad grundbemanning i grundskolan, för att kommunerna snabbare skall kunna bygga upp en fungerande grundbemanning i skolorna i form av fasta tjänster för lärarvikarier. Medlen bör fördelas till kommunerna av skolöverstyrelsen. Vad utskottet här anfört bör riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub35 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 2 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

2. beträffande *en ökad grundbemanning i grundskolan*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub35 till *Bidrag till en ökad grundbemanning i grundskolan* för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag av 100 000 000 kr. samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Anslagsbeloppet under Utbildning för tekniska yrken (mom. 3)

Ann-Cathrine Haglund, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "1988/89:Ub37 yrkande 4" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det i propositionen inte på ett tillfredsställande sätt klargjorts varför förslag framläggs om förstärkning av utbildningen vid högskolan i Sundsvall–Härnösand vid denna tidpunkt och till denna omfattning.

Utskottet anser vidare att användningen av den föreslagna förstärkningen om 20 milj.kr. inte har preciserats tillräckligt i propositionen. Det enda mer preciserade ändamålet är en tvåårig ingenjörsutbildning inom kemiområdet, för vilken kostnaden i fullt utbyggt skick torde uppgå till knappt 2 milj.kr. för 30 studerande. Den föreslagna satsningen på utrustning om 11 milj.kr. saknar också, såvitt utskottet kan bedöma, konkret innehåll. Om riksdagen skall bevilja medel av denna omfattning till högskolan i Sundsvall–Härnösand krävs ett väsentligt mer genomarbetat förslag än det som nu förelagts riksdagen.

Utskottet föreslår således att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub37 yrkande 4 avslår regeringens förslag att anslå ytterligare 20 milj.kr. under anslaget Utbildning för tekniska yrken.

dels att moment 3 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

3. beträffande *anslagsbeloppet under Utbildning för tekniska yrken* att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub37 yrkande 4 avslår proposition 1988/89:150,

3. Utbildning på förskollärlinjen (mom. 5)

Lars Leijonborg och Carl-Johan Wilson (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "Utskottet erinrar" och slutar med "2 delvis" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att ett ökat antal platser på förskollärarytbildningen är en förutsättning för att barnomsorg skall kunna erbjudas åt alla som så önskar. Antalet platser bör därför öka med 300 platser utöver tidigare under detta riksmöte beslutade 3 276 platser. Det bör ankomma på regeringen eller efter regeringens bemyndigande universitets- och högskoleämbetet att fördela dessa 300 platser på högskolor. Denna fördelning bör självfallet göras så att regioner där antalet sökande är stort i första hand tillgodoses med nya platser. Vad utskottet här anfört bör riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub38 yrkande 2 delvis och med anledning av motion 1988/89:Ub34 yrkande 2 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 5 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

5. beträffande *utbildning på förskollärlinjen* att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub38 yrkande 2 delvis och med anledning av motion 1988/89:Ub34 yrkande 2 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. Utbildning på förskollärlinjen (mom. 5)

Larz Johansson och Marianne Andersson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "Utskottet erinrar" och slutar med "2 delvis" bort ha följande lydelse:

Antalet nybörjarplatser på förskollärlinjen är för innevarande år 3 216, och socialstyrelsen bedömer att antalet nybörjarplatser kan ökas till 4 000 utan risk för att man utbildar för många. Enligt utskottets mening bör regeringen snarast återkomma med förslag till plan för hur behovet av barnomsorgspersonal skall tillgodoses. Vad utskottet här anfört bör riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub34 yrkande 2 och med anledning av motion 1988/89:Ub38 yrkande 2 delvis som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 5 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

5. beträffande *utbildning på förskollärlinjen*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub34 yrkande 2 och med anledning av motion 1988/89:Ub38 yrkande 2 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Anslagsbeloppet under Utbildning för undervisningsyrken (mom. 6)

Under förutsättning av bifall till reservation 3

Lars Leijonborg och Carl-Johan Wilson (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "Utskottet föreslår" och slutar med "av förskollärlinjen" bort ha följande lydelse:

Utskottet föreslår att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub38 yrkande 2 delvis, utöver de 5 milj.kr. som föreslagits i proposition 1988/89:150 för reaktiveringskurser för tidigare utbildade förskollärare – anvisar ytterligare 7 milj.kr. till 300 nya intagningsplatser på förskollärlinjen.

dels att moment 6 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

6. beträffande *anslagsbeloppet under Utbildning för undervisningsyrken*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub38 yrkande 2 delvis och med anledning av proposition 1988/89:150 till *Utbildning för undervisningsyrken* för budgetåret 1988/89 – med ändring av vad riksdagen tidigare anvisat (1988/89:UbU22, rskr. 1988/89:197) – anvisar ett med 12 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 877 670 000 kr.,

6. Anslagsbeloppen under Vissa särskilda utgifter inom högskolan m.m., m.fl. anslag (mom. 7, 8, 9 och 10)

Björn Samuelson (vpk) och Eva Goës (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "Utskottet har" och slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att frågor om ökning av medel till forskning i princip bör behandlas av riksdagen endast i samband med de forskningspropositioner som regeringen lägger fram vart tredje år. Riksdagen bör därför med bifall till motionerna 1988/89:Ub36 yrkande 1 delvis och 1988/89:Ub39 yrkande 1, delvis, avslå regeringens förslag om ökade medel till EG-samarbete under anslagen Vissa särskilda utgifter inom högskolan m.m., Humanistisk-

dels att momenten 7, 8, 9 och 10 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

7. beträffande *anslagsbeloppet under Vissa särskilda utgifter inom högskolan m.m.*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Ub36 yrkande 1 och 1988/89:Ub39 yrkande 1, båda delvis, samt med anledning av motion 1988/89:Ub39 yrkande 5 b avslår proposition 1988/89:150,

8. beträffande *anslagsbeloppet under Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Ub36 yrkande 1 och 1988/89:Ub39 yrkande 1, båda delvis, avslår proposition 1988/89:150,

9. beträffande *anslagsbeloppet under Medicinska forskningsrådet*
att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Ub36 yrkande 1 och 1988/89:Ub39 yrkande 1, båda delvis, avslår proposition 1988/89:150,

10. beträffande *anslagsbeloppet under Naturvetenskapliga forskningsrådet*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Ub36 yrkande 1 och 1988/89:Ub39 yrkande 1, båda delvis, samt med anledning av motion 1988/89:Ub39 yrkande 5 c avslår proposition 1988/89:150,

7. Forskningssamarbetet med EG m.m. (mom. 12)

Björn Samuelson (vpk) och Eva Goës (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "Utskottet förutsätter" och på s. 8 slutar med "följande treårsperioden" bort ha följande lydelse:

Sveriges forskningssamarbete med andra länder bör enligt utskottets mening inte alltför ensidigt inriktas på EG-länder. *Forskningssamarbetet med länder utanför EG* bör utvidgas. Utskottet anser vidare att regeringen i nästa forskningsproposition bör eftersträva en bättre balans mellan forskningssamarbete som gäller naturvetenskap, teknik och ekonomi och forskningssamarbete som gäller övriga samhällsvetenskapliga områden och det humanistiska området. Utskottet vill starkt stryka under vikten av att förslag om forskningssamarbete är väl förberedda. Även tänkbara negativa konsekvenser av forskningssamarbete och forskningsresultat bör vägas in vid prioritering av olika forskningsområden och forskningsprojekt. Utskottet vill också betona vikten av att regeringen även överväger behovet av ökade medel till spridning av redan vunna forskningsresultat. Därutöver bör regeringen i 1990 års forskningsproposition lämna närmare redovisning av hur aktuella samarbetsprogram och samarbetsprojekt med EG stämmer överens med Sveriges långsiktiga forskningspolitik. Riksdagen bör då också få ett bättre beslutsunderlag i form av en närmare presentation av varje program och projekt. Vad utskottet anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Ub36 yrkande 2 och 1988/89:Ub39 yrkande 4 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 12 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1988/89:UbU32

12. beträffande *forsknings-samarbetet med EG m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Ub36 yrkande 2 och 1988/89:Ub39 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

8. Utbytes- och stipendieverksamheten m.m. (mom. 13)

Ann-Cathrine Haglund, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar med "Utskottet har nyss" och slutar med "motion 1988/89:Ub37" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det är av stor vikt för Sveriges fortsatta utveckling att landet kan delta i det framtida utvidgade internationella samarbetet, inte minst inom forskning och utbildning. Utlandsstudier är en betydelsefull källa till kunskap, inspiration och insikt om den egna rollen i ett större sammanhang. Regeringen bör enligt utskottets uppfattning i nästa budgetproposition föreslå en kraftigt ökad utbytes- och stipendieverksamhet. En annan väg till ökad kunskap och internationalisering är att i ökad omfattning inbjuda gästforskare till svenska universitet och högskolor. Regeringen bör därför förelägga riksdagen förslag även i denna fråga. Vad utskottet här anfört bör riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub37 yrkandena 1 och 2 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 13 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

13. beträffande *utbytes- och stipendieverksamheten m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub37 yrkandena 1 och 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilda yttranden

1. Statsbidragssystemet och huvudmannaskapet för vissa tjänster på skolområdet m.m. (mom. 1)

Lars Leijonborg och Carl-Johan Wilson (båda fp) anför:

Enligt vår mening är huvudfrågan på skolområdet inte huruvida det skall vara ett statligt eller kommunalt huvudmannaskap för vissa skolläro- och lärartjänster utan hur inflytandet i skolan skall kunna förstärkas för skolpersonal, elever och föräldrar samt hur regelsystemet för skolväsendet skall utformas för att inte motverka en lokal strävan att åstadkomma en så god undervisningssituation som möjligt. Ett nyskapande på undervisningsområdet måste kunna komma till stånd på lokala initiativ utan hinder av statliga bidragsramar eller andra regelverk.

I propositionen finns inte någon hemställan om ändring av nuvarande statsbidragssystem eller huvudmannaskapsförhållande. Mot denna bakgrund finns det inte anledning att nu närmare gå in på vad som anförs i propositionen eller i motionerna i detta avseende, varför vi avstår från att yrka bifall till motion 1988/89:Ub38 yrkande 1.

2. Statsbidragssystemet och huvudmannaskapet för vissa tjänster på skolområdet m.m. (mom. 1)

1988/89:UbU32

Larz Johansson och Marianne Andersson (båda c) anför:

Mot bakgrund av att ett brett analysarbete nu skall göras som underlag för en diskussion om en eventuell kommunalisering av vissa tjänster på skolområdet finns det inte anledning att nu yrka bifall till vad som anförs i motion 1988/89:Ub34 om statsbidragssystem för skolväsendet och ändrat huvudmannaskapsförhållande. Vi avser återkomma i dessa frågor när regeringen förelägger riksdagen konkreta förslag.

3. En ökad grundbemanning i grundskolan (mom. 2)

Eva Goës (mp) anför:

Riksdagen har nyligen under innevarande riksmöte behandlat frågor om anslag till grundskolor m.m. (bet. 1988/89:UbU13, rskr. 1988/89:282), bl.a. frågan om en ökad grundbemanning i grundskolan. Jag hänvisar till tidigare anmäld uppfattning i denna fråga, vilken framgår av reservation 6 till utbildningsutskottets betänkande 1988/89:UbU13.

